

Hoe gaat het met de lepelaar in Nederland?

Na een voorjaar en zomer zonder grotere activiteiten kwam deze dag als geroepen: de 40 aangemelde personen waren op ruime afstand van elkaar goed verdeeld over de vergrote zaal. En dat ook met aanvullende maatregelen zoals goede ventilatie, en het verzoek om in de pauze te blijven zitten. Onze vereniging is scherp op corona, en zo hoort het ook.

Inleidster Petra de Goeij onderzoekt al ruim dertig jaar lepelaars. Zij doet dat deels voor het NIOZ (Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee) op Texel en deels voor de RUG.

De werkgroep lepelaar is één van de lepelaarprojecten van Petra en haar kompanen Tamar Lok en Jeltje Jouta die veel informatie verzamelt over onder andere populatiegroei. In 1963 waren er vijf kolonies op het vasteland. Tot rond 1983 de vos de kolonies ontdekte en de lepelaars op zoek gingen naar veiliger broedgebieden die ze vonden op de Waddeneilanden. In 2018 was het aantal kolonies gegroeid naar 72 stuks! In elke provincie broeden nu lepelaars, behalve in Drenthe. Beetje jammer. Volgend jaar ontdekken misschien de wat slimmere lepelaars Tusschenwater?

Ook in Europa groeide het aantal kolonies, maar de meeste lepelaars broeden toch nog altijd in ons land. Heel bijzonder is de grafiek van het aantal broedparen in Spanje: soms veel, soms bijna niks. Dat komt doordat het in de Cota Donana soms erg droog is.

De teelt van aardbeien vraagt daar veel water. Een reden om twee keer na te denken als je zo'n doosje Spaanse aardbeien meeneemt uit de supermarkt?

Het ringen van de jonge lepelaars heeft veel kennis opgeleverd. Dat ringen gebeurt sinds 1982 en de laatste jaren worden jaarlijks pakweg 500 jongen geringd als ze 25 dagen oud zijn. Tegenwoordig worden kleurringen met een vlag en een metalen ring gebruikt; er zijn zo meer combinaties mogelijk en de ringen zijn makkelijker op afstand af te lezen. De oudste geringde lepelaar is nu 28 jaar en woont op Vlieland.

De trekroutes zijn voorspelbaar, in Mauritanië bijvoorbeeld verblijven ze in een gebied van 5 bij 5 kilometer. De voorjaarstrek in februari vanuit West-Afrika kent de meeste dode vogels. De laatste jaren is er trouwens meer overwintering in Spanje – Portugal.

De kwestie “voedselgebrek” wordt duidelijker als je weet dat bestaande kolonies niet groter worden; in grote kolonies op de Wadden vliegen minder jongen uit dan op de vaak veel kleinere kolonies op het vasteland. Op de eilanden krijgt een koppel amper een jong groot, en dat uit vier eieren. Om een beeld te krijgen van het voedsel dat de jongen eten worden er bij het ringen ook bloedmonsters genomen. Daaruit is op te maken of het om mannetjes of vrouwtjes gaat; en ook via de C- en N-isotopen waar het voedsel uit bestaat. De C-isotoop geeft aan of het voedsel uit zee komt of uit zoet water; de N-isotoop geeft aan of het voedsel bestaat uit roofvissen of uit garnalen. Ook wordt kots bemonsterd om te zien waaruit het voedsel bestaat. Soms zitten er veel gehoorsteentjes in en dat wijst op veel platvissen in het eten.

Lepelaar – Oostpolder, foto: Bob Hogeveen

Het zenderen van vogels draagt ook bij om veel kennis te verwerven. Zo weten we nu van de vogels op Schier dat de vrouwtjes 's nachts broeden en overdag foerageren op het eiland, en dat de mannetjes overdag broeden en 's nachts gaan eten in het Lauwersmeer. Nota bene: om voedsel te zoeken is water vereist met een diepte van 20 cm; op het wad met steeds eb en vloed geeft dat dus weinig tijd om te eten! Roddelfeitje: lepelaars zijn niet monogaam; ieder jaar hebben ze een andere partner. Het zijn soms net mensen.

Voor de toekomst ziet Petra meer werk met ringen en zenderen. We weten bijvoorbeeld nog niet hoe de jongen de trekroute leren. Omdat het broedsucces op de eilanden terugloopt is het goed dat je de gegevens hebt uit de tijd dat het wel goed ging. Gedegen onderzoek over een langere periode toont aan waar en wanneer het slechter gaat en wat dan de mogelijke oorzaken zijn van achteruitgang.

Zien we lepelaars met kleurringen, dan is het zaak om foto's te maken en de gegevens door te sturen naar petra@nioz.nl. De inzender krijgt als beloning de life history van "zijn" lepelaar toegestuurd.

JanSiem bedankte Petra door een fles te overhandigen; de financiële vergoeding zou worden overgemaakt naar de Werkgroep Lepelaar.

Mooie avond over een vogel die we in onze jeugd alleen zagen in het Zwanenwater en het Naardermeer, en die nu "overal" te vinden is. Een succesverhaal met een onzekere toekomst.

Adri Akkerman

Lepelaars – Oostpolder, foto: Bob Hogeveen